

กานพลู

1. ชื่อสมุนไพร กานพลู (KAN-PHLU)
2. ชื่อวิทยาศาสตร์ *Syzygium aromaticum* (L.) Merr. & L.M.Perry ชื่อวงศ์ Myrtaceae
3. ชื่ออื่น กรานพลู, กรามพลู, กรานพลู, กรามพลู (ภาคกลาง), จันจี ดอกจันทร์ (ภาคเหนือ), FlosCaryophylli, Clove

4. ลักษณะทางพฤกษศาสตร์

ไม้ต้นสูง 9-20 เมตร กิ่งก้านรูปทรงกระบอก แตกกิ่งต่ำ ลำต้นตั้งตรง เปลือกเรียบสีเทาออกขาว

ใบ เป็นใบเดี่ยว เรียงตรงข้ามรูปใบหอกรูปรีแคบหรือรูปไข่กลับแคบปลายแหลม หรือเรียวยแหลมโคนสอบแคบยาว ขอบเรียบ แผ่นใบด้านบนเป็นมัน มีต่อมน้ำมันมาก เส้นแขนงใบข้างละ 15-20 เส้น ปลายเส้นโค้งงอติดกับเส้นถัดไปก่อนถึงขอบใบ ก้านใบเล็กเรียวยาว

ดอก ช่อดอก แบบช่อกระจุกแยกแขนงออกที่ปลายกิ่งช่อย่อยแบบช่อเชิงหลั่น แต่ละช่อมี 3 ดอก ก้านช่อดอกสั้นมาก ใบประดับและใบประดับย่อยรูปสามเหลี่ยม ดอกสีขาวอมเขียว สีเหลืองอ่อนหรือสีเหลืองอมเขียว ฐานดอกรูปถ้วยทรงกระบอกแคบ เป็นสันโคน รูปถ้วยค่อนข้างแคบ กลีบเลี้ยงสีเขียว และเปลี่ยนเป็นสีแดงเมื่อดอกบาน โคนเชื่อมติดกันเป็นหลอดปลายแยก 4 แฉกรูปไข่แคบปลายแหลมขอบเรียบ กลีบดอกมี 4 กลีบ รูปขอบขนานหรือกลมขอบเรียบ ใสมันมีต่อมน้ำมันมาก ร่วงง่าย เกสรเพศผู้มีจำนวนมาก ร่วงง่าย อับเรณูรูปไข่ หรือรูปขอบขนานแกมรูปไข่ ไร่ไร่กึ่งใต้วงกลีบมี 2 ช่อง แต่ละช่องมีออวุลมาก

ผล แบบผลมีเนื้อ หนึ่งถึงหลายเมล็ด รูปขอบขนานแกมรูปไข่กลับ มักมีกลีบเลี้ยงติดทนที่ปลาย ผลแก่จัดสีแดง มี 1 เมล็ด รูปขอบขนานมีร่องด้านเดียว

5. ส่วนที่ใช้ทำยา

ดอกตูมแห้งรูปร่างคล้ายลูกโกร่งบดยา สีนํ้าตาลแกมสีแดง หรือสีนํ้าตาลเข้ม ส่วนล่างเป็นฐานดอกรูปถ้วยลักษณะคล้ายก้านรูปทรงกระบอกค่อนข้างแบนหรือเป็นสันสีเขียว ต้น มีต่อมน้ำมันกระจายอยู่ทั่วไป ส่วนบนมีกลีบเลี้ยง 4 กลีบ รูปสามเหลี่ยม ถัดเข้าไปเป็นกลีบดอก 4 กลีบ บาง ซ้อนเหลื่อมและโค้งเข้าหากันหุ้มรอบเกสรเพศผู้ซึ่งมีจำนวนมากและเกสรเพศเมียไว้ ทำให้มีลักษณะเป็นก้อนกลม สีจางกว่าส่วนโคน กลิ่นหอมเฉพาะ รสเผ็ดร้อน และขม

6. สรรพคุณของแต่ละส่วนที่ใช้ทำยา

ดอกกานพลูกานพลูมีองค์ประกอบหลักเป็นน้ำมันระเหยง่าย (volatile oil) รสเผ็ดร้อน สรรพคุณ แก้ปวดท้อง จุกเสียด

7. รายงานการวิจัยในปัจจุบัน

ข้อมูลจากการวิจัยพรีคลินิกพบว่า สารยูจีนอลที่มีในน้ำมันกานพลูมีฤทธิ์ในการยับยั้งการเจริญของเชื้อแบคทีเรีย ทั้งชนิดแกรมบวกและแกรมลบ และเชื้อรา และยังมีฤทธิ์แก้ปวด และทำให้ชา จึงมีการนำน้ำมันกานพลูมาใช้ประโยชน์ ในทางทันตกรรม ช่วยบรรเทาอาการปวดฟัน รักษาเหงือกอักเสบหลังถอนฟัน

8. สารสำคัญ

กานพลูมีองค์ประกอบหลักเป็นน้ำมันระเหยง่าย (volatile oil) และกรดแกลโลแทนนิก (gallotannic acid) และประกอบด้วยสารกลุ่มเทอร์พีนอยด์ (terpenoids) หลายชนิด ที่สำคัญคือ ยูจีนอล (eugenol) นอกนั้นยังมีแอลฟา-แคโรโอฟิลลีน (α -caryophyllene) บีตา-แคโรโอฟิลลีน (β -caryophyllene) อะเซทิลยูจีนอล (acetyl eugenol), เมทิลเอมิลคีโตน (methyl amyl ketone) และชาวิคอล (chavicol) เป็นต้น

9. แหล่งกำเนิด และการกระจายพันธุ์

พืชชนิดนี้เป็นพืชพื้นเมืองของหมู่เกาะโมลุกกะ (Molucca) ประเทศอินโดนีเซีย นำไปปลูกในเขตร้อนทั่วโลก ในประเทศไทยนำมาปลูกบ้างแต่ไม่แพร่หลาย มีปลูกมากที่จังหวัดจันทบุรีและชุมพร ชอบขึ้นในที่ดินร่วนซุยการระบายน้ำดี ความชื้นสูงฝนตกชุก ขึ้นได้ดีบนพื้นราบตั้งแต่ระดับน้ำทะเลจนถึงประมาณ 900 เมตร

10. พื้นที่เหมาะสมในการปลูกในประเทศไทย

- ลักษณะพื้นที่ พื้นที่ที่มีอากาศร้อนชื้น ฝนตกชุกตลอดปี มีความชื้นสูง
- ภาค ภาคใต้ ภาคตะวันออกของประเทศ
- จังหวัด จันทบุรี ตราด ชุมพร ระนอง

11. การคัดเลือกพันธุ์ (พันธุ์ที่นิยมปลูกในประเทศไทย)

- พันธุ์ที่ใช้เป็นยา พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป
- พันธุ์ที่ใช้เป็นอาหาร พันธุ์พื้นบ้านทั่วไป

12. การขยายพันธุ์

โดยการเพาะเมล็ด การเลือกเมล็ดที่แก่จัดมีสีดำ นำมาแช่น้ำประมาณ 3 ชั่วโมง แล้งลอกเอาเยื่อหุ้มเมล็ดออก ล้างน้ำให้สะอาด นำไปตากแดดให้แห้ง แล้วนำไปเพาะในกระบะเพาะเมล็ด รดน้ำให้ชุ่มเสมอ ประมาณ 1 – 2 สัปดาห์ กานพลูจะงอกขึ้นมา พอกานพลูสูงประมาณ 10 – 20 เซนติเมตร แยกลงถุงเพาะชำ โดยผสมดินกับปุ๋ยคอกและมะพร้าวสับ ควรแยกกล้ากานพลูต้นละ 1 ถูกลงไปไว้ในเรือนเพาะชำที่มีแสงแดดรำไร ประมาณร้อยละ 50 ของแสงปกติ และรดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ

13. การปลูก/สภาพแวดล้อมที่เหมาะสมในการปลูก

- ฤดูกาลเพาะปลูก กานพลูส่วนใหญ่นิยมปลูกฤดูฝน ระหว่างเดือนพฤษภาคม – กรกฎาคม

- การเตรียมดิน โดยการขุดดินเป็นหลุมกว้าง 60x60x60 เซนติเมตร ตากดินไว้ประมาณ 1 สัปดาห์ จากนั้นใส่ปุ๋ยคอกหรือปุ๋ยอินทรีย์ลงก้นหลุม

- วิธีการปลูก การปลูกกานพลู โดยการนำต้นกานพลู สูงประมาณ 80 – 100 เซนติเมตร ลงปลูกหลุมที่เตรียมไว้แล้วกลบให้แน่น และพูนดินที่โคนให้สูง เพื่อป้องกันน้ำท่วมขัง เมื่อปลูกใหม่ควรทำร่มให้ด้วย หรือจะปลูกกล้วยข้างๆ เพื่อให้ร่มเงา ระยะปลูกควรเป็นระยะ 6– 8 เมตร

14. การปฏิบัติดูแลรักษา

- การให้ปุ๋ย นิยมใส่ปุ๋ยคอก หรือปุ๋ยอินทรีย์ กานพลูสามารถเจริญงอกงามดี โดยไม่ต้องใส่ปุ๋ยก็ได้

- การให้น้ำ กานพลูต้องการน้ำมาก แต่ไม่ชอบน้ำขัง ควรรดน้ำให้ชุ่มชื้นอยู่เสมอ แต่ถ้าฝนตกชุกงดการให้น้ำ และดูแลการระบายน้ำให้ดีด้วย

- การกำจัดวัชพืช ควรกำจัดวัชพืชพร้อมพรวนดิน และใส่ปุ๋ยทุก ๆ 6 เดือน จนกว่าจะเก็บผลผลิตได้

- การป้องกันกำจัดโรคและแมลงศัตรู เป็นพืชที่ไม่ค่อยจะมีแมลงรบกวนมากนัก แต่อาจจะมีโรคใบเหลือง หรือขอบใบแห้ง ระยะแรกควรมีแสงแดดจัด

15. การเก็บเกี่ยวและการปฏิบัติหลังเก็บเกี่ยว

- ฤดูกาลการเก็บเกี่ยว กานพลูส่วนใหญ่จะออกดอกเดือนสิงหาคม – กันยายน ดอกพร้อมจะเก็บได้ ประมาณ 6 – 8 เดือน หลังจากเริ่มแตกช่อดอก

- วิธีการเก็บเกี่ยว การเก็บเกี่ยวต้องอาศัยแรงงานคน โดยใช้ความชำนาญ เพราะดอกกานพลูจะแกไม่พร้อมกัน

- การแปรรูปหลังการเก็บเกี่ยว หลังจากการเก็บดอกกานพลูแล้ว มีการตัดแยกดอกกานพลู โดยแยกดอกตูม ดอกบาน และสิ่งปลอมปน มีทั้งก้านดอกเสียออกจากกัน และนำดอกตูมที่มีคุณภาพดีไปตากให้แห้ง 2 – 3 วัน แล้วนำไปอบให้แห้งสนิทอีกครั้ง

- การบรรจุและการเก็บรักษา เมื่อได้ดอกกานพลูที่อบแห้งแล้ว บรรจุใส่ถุงไว้ในห้องอุณหภูมิปกติ ไม่ควรเก็บนานเกิน 1 ปี เพราะจะสูญเสียสีและกลิ่นที่ต้องการไป

16. การจำหน่าย

ดอกกานพลูแห้ง ราคา กิโลกรัมละ 200-500 บาท

ดอกกานพลูผง ราคา กิโลกรัมละ 350-500 บาท

กรมการแพทย์แผนไทยและการแพทย์ทางเลือก
กระทรวงสาธารณสุข